

Sygn. akt I A Ca 840/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Elżbieta Kuczyńska
Sędziowie	:	SA Jadwiga Chojnowska SO del. Dariusz Małkiński (spr.)
Protokolant	:	Iwona Aldona Zakrzewska

po rozpoznaniu w dniu 20 marca 2014 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **D. W., B. W. (1), A. W. i E. W.**

przeciwko (...) **Spółce Akcyjnej V. (...) w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji **powódek A. W. i E. W. oraz pozwanego**

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 10 października 2013 r. sygn. akt I C 1260/12

1. **zmienia zaskarżony wyrok o tyle, że:**

a) **w punkcie I zasądza kwotę 22.000 (dwadzieścia dwa tysiące) złotych;**

b) **w punkcie II zasądza kwotę 25.000 (dwadzieścia pięć tysięcy) złotych;**

c) **w punkcie III zasądza kwotę 27.000 (dwadzieścia siedem tysięcy) złotych**

i oddala powództwa D. W. i B. W. (1) w pozostałym zakresie;

d) **w punkcie VII nakazuje zwrócić kwotę 89,61 (osiemdziesiąt dziewięć i 61/100) złotych;**

e) **w punkcie VIII nakazuje pobrać kwotę 4.675 (cztery tysiące sześćset siedemdziesiąt pięć) złotych;**

f) **w punkcie X zasądza od D. W., B. W. (1), A. W. i E. W. na rzecz pozwanego (...) Spółki Akcyjnej V. (...) w W. kwotę 5.016,85 (pięć tysięcy szesnaście i 85/100) złotych tytułem kosztów procesu;**

2. *oddala apelację pozwanego w pozostałym zakresie;*

3. *oddala apelacje powódek A. W. i E. W. w całości;*

4. *zasądza od powodów D. W., B. W. (1), A. W. i E. W. kwotę 6.412,50 (sześć tysięcy czterysta dwanaście i 50/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w instancji odwoławczej.*

UZASADNIENIE

Powodowie: D. W., B. W. (1), A. W. oraz małoletnia E. W. reprezentowana przez matkę B. W. (1), wnieśli o zasądzenie od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej V. (...) w W. następujących kwot: D. i B. małż. W. po 50.000 złotych na rzecz każdego z nich tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej spowodowane śmiercią syna w wypadku samochodowym wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 18 lutego 2011 roku do dnia zapłaty oraz ustawowymi odsetkami w trybie art. 482 § 1 k.c. liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty i po 150.000 złotych na rzecz każdego z nich tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 18 lutego 2011 roku do dnia zapłaty oraz ustawowymi odsetkami w trybie art. 482 § 1 k.c. liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. A. W. i E. W. domagały się kwot po 75.000 złotych na rzecz każdej z nich tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 18 lutego 2011 roku do dnia zapłaty oraz ustawowymi odsetkami w trybie art. 482 § 1 k.c. liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Powodowie domagali się też zasądzenia od pozwanego na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu wskazali, że dnia (...)w wypadku komunikacyjnym poniósł śmierć Ł. W.. Sprawcę wypadku D. M. za powyższy czyn prawomocnie skazano w procesie karnym. Powodowie wyjaśnili, że zmarły Ł. W. był młodym człowiekiem. Miesiąc przed wypadkiem rozpoczął swoją pierwszą pracę, należał do osób lubianych, miał też dobre relacje z rodzicami i rodzeństwem, pomagał, również finansowo, rodzicom w prowadzeniu wspólnego gospodarstwa domowego, był dla nich wsparciem. Powodowie podali, że wiązali z nim pewne nadzieje i plany, liczyli na jego opiekę i pomoc w przyszłości. Śmierć dziecka była dla nich ogromnym przeżyciem wiążącym się z traumą; przez pewien czas mieli problemy z zasypianiem, przyjmowali leki nasenne, utracili sens życia oraz wszelką do niego motywację. Zmarły był również silnie zżyty z młodszymi siostrami, interesował się ich sprawami, pomagał i wspierał w różnych sytuacjach życiowych, powódki darzyły go ogromnym szacunkiem i zaufaniem. Śmierć brata wywołała u nich ból, smutek, uczucie pustki i osamotnienia. Ubezpieczyciel w postępowaniu likwidacyjnym częściowo zrekompensował ich szkodę poprzez wypłatę na rzecz D. i B. małż. W. kwot po 3.000 złotych, a A. W. i E. W. kwot po 1.500 złotych tytułem zadośćuczynienia.

Pozwany (...) Spółka Akcyjna V. (...) w W. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powodów kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu podniósł zarzut przyczynienia się zmarłego do wypadku na poziomie 70%.

Wyrokiem z dnia 10 października 2013 r. w sprawie o sygn. akt: I. C. 1260/12 Sąd Okręgowy w Białymstoku zasądził od pozwanego : na rzecz powoda D. W. tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę kwotę 30.000 zł z ustawowymi odsetkami w wysokości 13% w stosunku rocznym liczonymi od dnia 1 sierpnia 2012 roku do dnia zapłaty (pkt I); na rzecz powódki B. W. (1) tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej kwotę 50.000 zł z ustawowymi odsetkami w wysokości 13% w stosunku rocznym liczonymi od dnia 1 sierpnia 2012 roku do dnia zapłaty (pkt II); na rzecz powódki B. W. (1) tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę kwotę 72.000 zł z ustawowymi odsetkami w wysokości 13% w stosunku rocznym liczonymi od dnia 1 sierpnia 2012 roku do dnia zapłaty (pkt III); na rzecz powódki A. W. tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę kwotę 11.000 zł z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 1 sierpnia 2012 roku do dnia zapłaty (pkt IV) oraz na rzecz powódki E. W. tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę kwotę 11.000 zł z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 1 sierpnia 2012 roku do dnia zapłaty (pkt V); w pozostałym zakresie oddalił powództwa (pkt VI); nakazał zwrócić pozwanemu z kasy Sądu Okręgowego w Białymstoku kwotę 69,61 zł tytułem niewykorzystanej zaliczki (pkt VII); nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa (kasy Sądu Okręgowego w Białymstoku) kwotę

9.700 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych, od których powodowie zostali zwolnieni (pkt VIII); odstąpił od obciążania powodów kosztami sądowymi w pozostałym zakresie (pkt IX); zasądził od pozwanego tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na rzecz D. W. kwotę 2.400 złotych, na rzecz B. W. (1) kwotę 3.600 złotych, na rzecz A. W. kwotę 2.400 złotych i na rzecz E. W. kwotę 2.400 złotych.

Podstawą takiego orzeczenia było ustalenie, że dnia (...) syn i brat powodów Ł. W. uległ śmiertelnemu wypadkowi komunikacyjnemu. Sprawcą wypadku był D. M., który wyrokiem karnym został uznany winnym tego, że umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym w ten sposób, że kierując samochodem marki V. (...) o nr rej. (...), znajdując się w stanie nietrzeźwości, nie zachował wymaganej ostrożności przy wyprzedzaniu pojazdu, a także nie zastosował się do znaku drogowego poziomego P-4 (linia podwójna ciągła) przekroczywszy go, po czym zjechał na pobocze drogi, skutkiem czego doprowadził do zderzenia z wyjeżdżającym z parkingu w kierunku B. samochodem ciężarowym marki M. o nr rej. (...) -4 wraz z naczepą o nr rej. (...) -4, w wyniku czego pasażer pojazdu V. (...) - Ł. W. na skutek doznanych obrażeń ciała zmarł, natomiast inni pasażerowie tego pojazdu K. D. i K. B. doznali obrażeń ciała, skutkujących naruszeniem czynności narządu ciała i rozstrojem zdrowia na czas powyżej 7 dni, zaś S. B. doznała obrażeń ciała, stanowiących ciężki uszczerbek na zdrowiu. Ponadto sąd karny wobec sprawcy wypadku orzekł środek karny, ponieważ w dniu wypadku kierował on pojazdem mechanicznym będąc w stanie nietrzeźwości, tj. posiadał 2,81 % alkoholu etylowego w badanej próbce krwi, oraz wobec którego obowiązywał zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych.

Zmarły Ł. W. był synem D. i B. W. (1) oraz bratem A. W. i E. W.; zamieszkiwał wspólnie z rodzicami i rodzeństwem, był zatrudniony przed śmiercią w (...) w C. na podstawie umowy o pracę na okres od 7 lipca do 31 października 2010 roku. Rodzina zmarłego w okresie od 2006-2010 korzystała z pomocy (...) w C. w postaci świadczeń pieniężnych i zasiłków oraz ze środków pieniężnych pochodzących z pożyczki zaciągniętej w kasie zapomogowo-pożyczkowej przy (...) w C. w latach 2000 - 2010 przez B. W. (1).

Sprawca wypadku w dacie zdarzenia objęty był ochroną ubezpieczeniową OC w (...) S.A. V. (...) w W.. W toku postępowania likwidacyjnego wypłacił powodom D. i B. W. (1) kwoty po 3.000 złotych tytułem zadośćuczynienia, natomiast A. W. i E. W. po 1.500 złotych z tego samego tytułu. Ponadto ubezpieczyciel wypłacił powódce B. W. (1) kwotę 3.600 złotych tytułem zwrotu kosztów pogrzebu.

Sąd Okręgowy ustalił również, że Ł. W. podróżując z D. M. miał wiedzę o tym, że kierowca pojazdu jest nietrzeźwy i decydując się na to przyczynił się do zaistnienia skutków zdarzenia w 50%. Sąd ustalił również, że w czasie podróży Ł. W. nie miał zapiętych pasów bezpieczeństwa, jednak okoliczność ta nie wpłynęła na zakres jego obrażeń.

Sąd I instancji ustalił też, że B. W. (1) po śmierci syna cierpiała na lęki graniczące z atakami paniki, odczuwała nieustanny niepokój, miała problemy ze snem. Nie uzyskała zwolnienia lekarskiego, a jedynie urlop okolicznościowy, gdyż bała się przebywać sama w domu, chodziła do pracy aby przebywać wśród ludzi. Do chwili obecnej nie pogodziła się ze śmiercią syna, wciąż ma nadzieję, że pewnego dnia on wróci. Syn dawał jej poczucie bezpieczeństwa, stał w jej obronie przed nietrzeźwym mężem, był dla niej realnym wsparciem. Więzy, które łączyły ją ze zmarłym synem były bardzo silne i pozytywne. Dolegliwości wyżej opisane utrzymują się nadal, pomimo stosownego leczenia. Powódka od września 2010 roku pozostaje pod stałą opieką lekarza psychiatry, lecz się bezpłatnie w (...) w B., przez cały czas przyjmuje leki. Proces żałoby nie został u niej zakończony.

Odnosząc się do sytuacji D. W., Sąd Okręgowy ustalił, że brak syna spowodował u niego rozhamowanie związane ze spożywaniem alkoholu, albowiem wcześniej powód ten wykazywał cechy psychodegradacji alkoholowej, cechował się wyraźnie spłyconą uczuciowością wyższą, skłonny był do zachowań impulsywnych, jego uwaga była skoncentrowana na zaspokajaniu doraźnych potrzeb. D. W. ma wyraźnie zaburzony system wartości i hierarchię potrzeb.

Z kolei A. W. w styczniu 2013 roku była w piątym miesiącu ciąży, zamieszkiwała ze swoim chłopakiem u jego rodziców w miejscowości położonej w pobliżu Ł.. Zmarły Ł. W. był wsparciem dla niej i matki, stał w ich obronie wobec agresywnych zachowań ojca. Aktualnie sytuacja w domu stron uległa pogorszeniu, ponieważ ojciec nie czuje przed nikim respektu i terroryzuje pozostałych domowników. Powódka była zżyta z bratem, po jego śmierci nie chciało jej

się żyć, nie widziała sensu w uczęszczaniu do szkoły, którą jednak ukończyła. Przez kilka dni po śmierci brata źle się czuła, miała problemy ze snem, odczuwała niepokój, była płacziwa. Nie korzystała z opieki specjalistycznej bowiem nie dostrzegała takiej potrzeby. Obecnie powódka nie wykazuje żadnych symptomów, które mogłyby bezpośrednio wynikać z urazów związanych ze śmiercią brata, jest stabilna emocjonalnie, bez zaburzeń produktywnych.

Powódka E. W. zamieszkuje z rodzicami; dostrzega, że od śmierci brata ojciec prawie codziennie jest w stanie nietrzeźwym, awanturuje się, używa przemocy. Ł. W. dawał jej poczucie bezpieczeństwa, bronił przed nietrzeźwym ojcem. Po jego śmierci, powódka bardzo płakała, odczuwała niepokój i lęk, tęskniła za bratem. Obecnie powódka nie wykazuje żadnych objawów i symptomów, które mogłyby wynikać bezpośrednio z urazów związanych ze śmiercią brata, jest stabilna emocjonalnie, nie wykazuje zaburzeń produktywnych.

W świetle powyższych ustaleń na gruncie art. 446 § 3 k.c., Sąd Okręgowy uznał, że pogorszenie sytuacji życiowej wystąpiło jedynie u powódki B. W. (1). Obecnie powódka ta wraz z mężem i najmłodszą córką utrzymują się z jej wynagrodzenia za pracę wynoszącego około 1.400 złotych brutto miesięcznie. Przed wypadkiem Ł. W. pracował na podstawie umowy o pracę zawartej na okres od 7 lipca do 31 października 2010 roku. Z tego tytułu osiągnął dochód w wysokości 2.275,68 złotych; zamieszkiwał wspólnie z pozostałymi członkami rodziny. Sąd Okręgowy zwrócił również uwagę, że zmarły był człowiekiem młodym, zdrowym i zaradnym i co do zasady miał szanse znaleźć stałe zatrudnienie i wspierać finansowo swoją rodzinę, był silnie związany emocjonalnie ze swoją matką; powódka mogła liczyć na jego miłość, oddanie i pomoc, zwłaszcza w sytuacjach, gdy stawał w jej obronie przed nietrzeźwym mężem. Śmierć syna spowodowała, że powódka została pozbawiona tego wsparcia. W tych warunkach Sąd Okręgowy zasądził na rzecz B. W. (1) odszkodowanie w kwocie 50.000 złotych stanowiące realną kompensatę krzywdy. Sąd nie uznał w tym zakresie roszczenia D. W., ponieważ materiał dowodowy nie daje podstaw do przyjęcia, że śmierć syna spowodowała u niego znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, a wręcz przeciwnie, pogłębiła patologiczne zachowania powoda polegające na bezkarnym nadużywaniu alkoholu i stosowaniu przemocy wobec najbliższych członków rodziny.

Sąd Okręgowy ustalił, że zmarły Ł. W. był świadomy faktu podróżowania z nietrzeźwym kierowcą i decydując się na taką jazdę przyczynił się do powstania szkody w 50%. Wpływu na zdarzenie nie miały okoliczności związane ze spożyciem przez w/w alkoholu przed wypadkiem, jak również niezapięciem pasów bezpieczeństwa, nie wpłynęły one w związku z tym na powstanie i rozmiar szkody. Jednocześnie Sąd wskazał, że ustalony stopień przyczynienia nie musi prowadzić do automatycznego i proporcjonalnego zmniejszenia świadczenia.

Oceniając charakter krzywd, których doznali powodowie, ich długotrwałość oraz wpływ ujemnych przeżyć psychicznych na dalsze ich życie, w świetle art. 446 § 4 k.c., Sąd Okręgowy przyznał D. W. kwotę 30.000 złotych, B. W. (1) - 72.000 złotych, A. W. - 11.000 złotych, a E. W. - 11.000 złotych tytułem zadośćuczynienia, co w połączeniu z już otrzymanymi od ubezpieczyciela kwotami stanowić będzie odpowiednią rekompensatę ich cierpień. W pozostałym zakresie Sąd roszczenia oddalił. W tym kontekście zwrócił uwagę, że choć śmierć syna i brata powodów przyniosła ze sobą bolesne uczucia i negatywne emocje, to jednak jedynie B. W. (1) doznała długotrwałego uszczerbku na zdrowiu i nie pogodziła się ze śmiercią Ł. W., pozostali członkowie rodziny, mimo ciężkich przeżyć, zakończyli już okres żałoby i funkcjonują normalnie.

O odsetkach Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 481 k.c. O zwrocie niewykorzystanej części zaliczki postanowił na podstawie art. 84 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Rozstrzygnięcie o kosztach procesu wydano na mocy art. 102 k.p.c. Wysokość kosztów zastępstwa procesowego została ustalona na podstawie § 6 pkt 5 i 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Powyższe orzeczenie częściowo zaskarżyła strona pozwana: (...) S.A. V. (...) w W., zarzucając:

1) naruszenie prawa materialnego, tj.:

a) art. 362 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie i przyjęcie stopnia przyczynienia się Ł. W. do powstania skutków zdarzenia w zaniżonym stopniu 50%, podczas gdy materiał dowodowy pozwala na przyjęcie tego przyczynienia w stopniu 70%,

b) art. 362 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie i nieuwzględnienie, że Ł. W. przyczynił się do powstania szkody w stopniu 70%, uzasadnionym okolicznościami poprzedzającymi zaistnienie wypadku,

c) art. 446 § 3 k.c. poprzez przyznanie powódce B. W. (1) kwoty odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w wysokości powyżej 15.000,00 zł tj. w wysokości rażąco zawyżonej,

d) art. 446 § 3 k.c. przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, a w konsekwencji przyjęcie, że kwota 50.000,00 zł jest odpowiednia jako kwota odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej powódki B. W. (1),

e) art. 446 § 4 k.c. poprzez przyznanie powódce B. W. (1) kwoty zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w wysokości powyżej 15.000,00 zł tj. w wysokości rażąco zawyżonej i przyjęcie, iż jest to kwota odpowiednia z tego tytułu,

f) art. 446 § 4 k.c., art. 361 § 1 k.c. przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, a w konsekwencji przyjęcie, że kwota 72.000,00 zł jest odpowiednia jako kwota odszkodowania należnego powódce B. W. (1) za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią syna, podczas gdy jest ona nie tylko nieuzasadniona (rażąco wygórowana) ale także pozbawiona kompensacyjnego charakteru,

g) art. 446 § 3 k.c. i 446 § 4 k.c. poprzez błędną ich wykładnię polegającą na niewłaściwej ocenie kryteriów ustalenia wysokości zadośćuczynienia i odszkodowania w odniesieniu do ustalonej podstawy faktycznej orzeczenia, co skutkowało błędnym zasądzeniem na rzecz B. W. (1) kwoty 50.000,00 zł jako stosownego odszkodowania i kwoty 72.000,00 zł jako zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią syna,

2) naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na wynik sprawy, tj:

a) art. 100 k.p.c. zd. 1 poprzez jego pominięcie i obciążenie pozwanego kosztami procesu w wysokości niezgodnej z wynikiem procesu, a nadto w wysokości przekraczającej uzasadnione koszty zastępstwa prawnego jednego radcy prawnego reprezentującego wszystkich powodów w związku ze szkodą wynikłą wskutek tego samego zdarzenia,

b) art. 102 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie i uznanie, iż w sprawie zachodzą przesłanki do odstąpienia od obciążania powodów kosztami procesu,

c) art. 233 k.p.c. poprzez błędną ocenę materiału dowodowego i uznanie, że stopień przyczynienia się Ł. W. do powstania skutków zdarzenia w 50% jest odpowiedni i nieuwzględnienie tego przyczynienia się w stopniu wyższym,

d) art. 233 k.p.c. poprzez przyjęcie, iż powodowie udowodnili zasadność przyznania im roszczeń w zaskarżonej wysokości,

e) art. 316 § 1 k.p.c. przez błędne jego zastosowanie, polegające na pominięciu okoliczności faktycznych istniejących w chwili zamknięcia rozprawy, mających wpływ na rozmiar doznanej przez powoda szkody, za które to okoliczności pozwany nie ponosi odpowiedzialności,

Mając na względzie powyższe, apelujący wniósł o: zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w spornej części, zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu przed Sądem I instancji według norm przepisanych, zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu w postępowaniu przed Sądem II instancji według norm przepisanych, ewentualnie uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Powódki A. W. i E. W. również zaskarżyły powyższy wyrok w części oddalającej ich roszczenia, zarzucając Sądowi Okręgowemu:

- 1) błąd w ustaleniach faktycznych poprzez bezpodstawne przyjęcie, że poszkodowany Ł. W. wspólnie z K. D. w dniu 28 lutego 2010 r. namawiał D. M. do tego, aby zawiózł ich swoim samochodem we wskazane miejsce, a ten poinformował ich, że znajduje się pod wpływem alkoholu,
- 2) obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 362 k.c. poprzez nieprawidłowe uznanie, że swoim zachowaniem poszkodowany Ł. W. przyczynił się do powstania szkody w 50%,
- 3) naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c. mające wpływ na treść rozstrzygnięcia poprzez dokonanie nieprawidłowej oceny dowodów, a konkretnie zeznań świadka D. M. w zakresie, w jakim Sąd przyznał przymiot wiarygodności tym zeznaniom co do tego, D. M. poinformował poszkodowanego o fakcie znajdowania się pod wpływem, alkoholu przed rozpoczęciem podróży samochodem,
- 4) naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 328 § 2 k.p.c. mające wpływ na treść rozstrzygnięcia poprzez niewskazanie w treści uzasadnienia, czy, a jeżeli tak, to w jakim zakresie, Sąd zmniejszył świadczenia należne powodowi od pozwanego z uwagi na przyczynienie się poszkodowanego do powstania szkody,
- 5) naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 316 § 1 k.p.c. mające wpływ na treść rozstrzygnięcia poprzez wydanie wyroku częściowo oddalającego powództwa A. W. i E. W., podczas gdy zasądzone na ich rzecz świadczenia powinny być odpowiednio wyższe,

Uwzględniając powyższe powódki wniosły o zmianę wyroku w zaskarżonej części i zasądzenie na ich rzecz świadczeń w wysokości po 50.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia na rzecz każdej z nich, wraz z odsetkami ustawowymi, oraz zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania za obie instancje, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania z pozostawieniem Sądowi Okręgowemu rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania za obie instancje.

Powodowie, w odpowiedzi na apelację pozwanego, domagali się jej oddalenia oraz zasądzenia na ich rzecz kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja strony pozwanej jest częściowo zasadna, zaś apelacje powódek nie zasługują na uwzględnienie.

Zakres przyczynienia się zmarłego Ł. W. do szkody, która dotknęła jego bliskich, został oceniony właściwie. Opinia biegłych: A. B. i M. D. (k. 481-487), której wnioski końcowe nie zostały skutecznie podważone przez pozwanego, potwierdza, że „brak zapiętych pasów w drugiej fazie wypadku, tj. w momencie zderzenia z przyczepą, nie miał żadnego wpływu na zakres obrażeń ciała, których doznał Ł. W.”. Stanowisko to jako oparte na szczegółowym i kompletnym materiale dowodowym pozyskanym na etapie postępowania karnego toczącego się wobec sprawcy wypadku D. M., należy uznać za logiczne, spójne i rzetelnie umotywowane.

Wbrew niektórym tezom apelacji pozwanego, brak podstaw do stwierdzenia, że syn i brat powodów spożywał bezpośrednio przed wypadkiem alkohol z kierowcą pojazdu. Z zeznań świadków: D. M., K. D. a pośrednio również S. B. i K. B. (k. 285-286, k. 445-446, nagranie na nośniku, k.288) wynika, że ten pierwszy znajdował się w stanie upojenia alkoholowego jeszcze przed spotkaniem K. D. i Ł. W., zaś w trakcie późniejszej podróży nie spożywał alkoholu wspólnie z wyżej wymienionymi. W tych warunkach sugestie apelującego pozwanego (k. 585) o dalej idącym przyczynieniu się zmarłego do powstania szkody nie mogą być uznane za udowodnione.

Świadomość upojenia alkoholowego D. M. istniejąca po stronie Ł. W. w momencie zaoferowania wspólnej jazdy do stacji paliw w P., a następnie do B. i Z. może być uznana za wysoce prawdopodobną, wręcz graniczącą z pewnością. D. M. zeznał, że informował obu znajomych o wcześniejszym spożywaniu alkoholu i niezdolności do kierowania

samochodem. Zapach alkoholu wydobywający się z jego ust był wyczuwalny we wnętrzu pojazdu, co potwierdzają świadkowie: S. B. i K. B.; ich obawa o własne bezpieczeństwo spowodowała próby opuszczenia samochodu oraz żądanie jego zatrzymania, którego kierowca pojazdu nie spełnił. W tych warunkach nie sposób przyjąć, że pasażerowie pojazdu nie wiedzieli o nietrzeźwości D. M. bądź nie mogli tego faktu sobie uświadomić.

Zgodnie z art. 362 k.c. jeżeli poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody, obowiązek jej naprawienia ulega odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do okoliczności, a zwłaszcza do stopnia winy obu stron. Za utrwalony w orzecznictwie i judykaturze uznać należy pogląd, że pasażer świadomy tego, że kierowca znajduje się pod wpływem alkoholu i nakłaniający go do wspólnej jazdy przyczynia się w znaczącym stopniu do wypadku (tak: SN w cytowanym przez Sąd I instancji wyroku z dnia 6.12.1982 r., I. CR. 438/82 i innych). Przyczynienie się do szkody śmiertelnej ofiary takiego zdarzenia może być podstawą zmniejszenia świadczeń dochodzonych przez jej bliskich na zasadzie art. 446 § 3 i 4 k.c. (por. S.A. w K. w wyroku z dnia 20.09.2012 r. sygn. akt: I ACa 983/11, Lex 1200476, również S.A. w R. w wyroku z dnia 17.01.2013 r., sygn. akt: III APa 14/12, Lex 1240038).

Pozwany niezasadnie domaga się w apelacji (pkt 1 lit. a i b) ustalenia stopnia przyczynienia się Ł. W. do szkody na poziomie 70%, co jest żądaniem wygórowanym. Sąd Apelacyjny nie może zaakceptować tezy o większym wpływie pasażera na przebieg wypadku niż wpływ bezpośredniego jego sprawcy, czyli pijanego kierowcy, a taką tezę zdaje się forsować apelujący pozwany. Maksymalne przyczynienie się Ł. W. może być ocenione w realiach tej sprawy jako połowiczne i przez to równe przyczynieniu się kierowcy.

Zarzuty apelacji pozwanego wskazujące na obrazę w zaskarżonym wyroku art.446 § 3 k.c. w kontekście przyznania powódce B. W. (1) odszkodowania w kwocie 50.000 zł, ocenionej jako rażąco wygórowana, są częściowo słuszne.

Znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, o którym mowa w art.446 § 3 k.c., definiowane jest w doktrynie oraz judykaturze nie tylko jako szkoda materialna, ale również uszczerbek niewymierny w pieniądzu, związany chociażby z oczekiwanym w przyszłości wsparciem i pomocą. Szacowanie stosownego odszkodowania opiera się zaś na porównaniu hipotetycznej sytuacji, w której śmierć osoby bliskiej nie nastąpiła ze stanem rzeczywistym istniejącym po tej śmierci (por. S.A. w P. w wyroku z dnia 14.11.2013 r. I ACa 697/13 Lex 1409246 oraz S.A. w Ł. w wyroku z dnia 6.11.2013 r. I ACa 70/13 Lex 1388862).

Ł. W. w momencie swojego zgonu był związany z rodziną generacyjną poprzez wspólne zamieszkiwanie z rodzicami i nieregularne zatrudnienia skazujące go na wsparcie finansowe matki; nie ciążyły też na nim zobowiązania o charakterze alimentacyjnym wobec osób trzecich. Był młodym mężczyzną o niesprecyzowanych planach na przyszłość. Analiza informacji przekazanych przez służby skarbowe (k. 186-187) wskazuje, że wyżej wymieniony nie osiągnął żadnych dochodów w latach 2008-2009, zaś w roku 2010 (do dnia 28.08.) zarobił jedynie 2.275,68 zł. Zestawienie tej liczby z dochodami rodziców, a w szczególności jego matki, wskazuje, że to B. W. (1) była głównym żywicielem rodziny i osobą, na której barkach spoczywał ciężar utrzymania męża i dzieci. Śmierć wyżej wymienionego nie wpłynęła więc znacząco na sytuację materialną jego matki, chociaż niewątpliwie pozbawiła ją odczuwalnej (również majątkowo) pomocy w prowadzeniu domu, bieżących naprawach, itp.

Szkoda, która dotknęła powódkę ad 2 została również określona w opinii biegłego psychologa (k. 402-409) jako zerwanie więzi łączących ją z synem, który chronił matkę przed agresywnymi zapędami ojca wywołanymi uzależnieniem od alkoholu. Daje to podstawę do przyznania B. W. (1) świadczenia rekompensującego brak tej ochrony i wsparcia. Z uwagi na charakter roszczenia jego kalkulacja nie może być arytmetycznie ścisła. Dostępny materiał procesowy i dokonane w zgodzie z art. 233 k.p.c. ustalenia Sądu Okręgowego pozwalają jednak na przyznanie powódce B. W. (1), na mocy art. 446 § 3 k.c., przy uwzględnieniu przyczynienia się Ł. W. w 1/2 (pominiętego przez Sąd I instancji bez wyraźnie omówionych przyczyn) sumy zasadzonej w pkt 1 b) wyroku.

Zarzuty apelacji pozwanego naruszenia w skarżonym rozstrzygnięciu art.446 § 4 k.c. poprzez przyznanie powodowi rażąco wygórowanych kwot zadośćuczynienia, powiązane z zarzutami poczynienia w tej mierze nieprawidłowych

ustaleń faktycznych i błędnej oceny zebranego materiału dowodowego (art. 233 § 1 k.p.c.) oraz pominięcia niektórych okoliczności faktycznych istniejących w dacie wyrokowania (art. 316 § 1 k.p.c.) są częściowo skuteczne.

Wymiar należności o charakterze zadośćuczynienia uwzględnia nierówny zakres i rozległość krzywd, które dotknęły powodów w następstwie śmierci Ł. W.. Niewątpliwie szczególne więzi łączące powódkę ad 2 z synem i niezakończony proces jej żałoby, o czym wspomina opinia biegłego psychologa, uzasadniają skalkulowanie wysokości świadczenia na poziomie wyższym niż miało to miejsce w przypadku pozostałych powodów. B. W. (1) pozostaje pod opieką lekarza psychiatry z powodu nieustannego niepokoju, nawracających napadów paniki i bezsenności ; przyjmuje leki przeciwdepresyjne . Rozpoznano u niej zaburzenia adaptacyjne (opinia k. 404). Zadośćuczynienie należne tej powódce winno uwzględniać jej wiek, problemy z akceptacją istniejącego stanu rzeczy, niemożność odnalezienia się w nowej rzeczywistości , ale również obecność córek, z których młodsza z matką zamieszkuje i swoją obecnością łagodzi jej traumę.

Sąd Okręgowy prawidłowo analizując zakres oraz intensywność krzywdy powódki nie powiązał jej dostatecznie z sytuacją domową małżonków W.. Choroba alkoholowa powoda ad 1, wszczynane przez niego awantury i niestabilna sytuacja rodzinna wydłużają niewątpliwie proces powrotu B. W. (1) do równowagi psychicznej i wzmacniają jej krzywdę. Znajduje to potwierdzenie w wypowiedziach powódek kierowanych do biegłego psychologa, który zwrócił też uwagę na leczenie przeciwdepresyjne i przeciwłękowe B. W. w 2009 roku wpływające na ocenę zakresu powiązania przyczynowo-skutkowego istniejącego między jej obecnym stanem a śmiercią syna (k. 405).

Zgodnie z art. 361 § 1 k.p. c. zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania prowadzącego do szkody. Koncepcja normalnego (adekwatnego) związku przyczynowego eliminuje z kręgu zdarzeń wpływających na wysokość uszczerbku, który w wymiarze moralnym dotknął B. W. (1), okoliczności towarzyszące konfliktom domowym stron i wywołanym tymi konfliktami leczeniem powódki ad 2 w roku 2009. Z dokumentacji medycznej pozyskanej z (...) wynika, że powódka skarżyła się na nerwową sytuację w domu wynikającą z nadużywania alkoholu przez męża; lekarz przepisał wówczas jej lek o nazwie hydroxizinum (dokumentacja lekarska – k. 162). W tych warunkach należy przyjąć, że problemy psychiczne B. W. (1) nie zostały zapoczątkowane z chwilą śmierci syna, ponieważ istniały wcześniej; po dacie (...)doszło jedynie do ich spotęgowania.

W konsekwencji zadośćuczynienie należne powódce ad 2 zostało z wyższych przyczyn zmniejszone do kwoty 27.000 zł.

Cierpienia D. W. zredukowane są przez jego uzależnienie od alkoholu przejawiające się: skoncentrowaniem na zaspokajaniu doraźnych, własnych potrzeb, obniżonym krytycyzmem i tylko deklaratywnym przeżywaniem żałoby (vide: k. 406) . Opinia psychologiczna akcentuje wyraźnie zaburzony system wartości i hierarchii potrzeb powoda. Uzależnienie od alkoholu spotęgowane przez śmierć syna osłabia poczucie krzywdy odczuwanej przez D. W. . Wiąże się to również z generalnym spłyceniem jego uczuciowości wyższej . Okoliczności z tym związane nie zostały dostatecznie uwzględnione w skarżonym rozstrzygnięciu ,co uzasadniało obniżenie przyznanego powodowi zadośćuczynienia do kwoty 22.000 zł.

Sytuacja rodzinna i majątkowa siostr Ł. W. nie uległa po wypadku istotnym zmianom. Małoletnia E. W. jest kilkunastoletnią uczennicą mieszkającą z rodzicami i uzależnioną od ich opieki. Cierpienie tej powódki po śmierci brata miało charakter okresowy i nie przelożyło się na dalej idący uszczerbek psychiczny. Wyżej wymieniona uczy się dobrze, zaś jej nastrój, świadomość i krytycyzm są zachowane na poziomie właściwym (vide: k. 407); badana przez psychologa nie wykazała żadnych negatywnych objawów i symptomów, które mogłyby wiązać się ze śmiercią brata. Z kolei A. W. egzystuje w związku partnerskim poza miejscem zamieszkania jej rodziny i w trakcie badań psychologicznych deklarowała dobre samopoczucie i wyrównany nastrój. Przejawem krzywdy moralnej, która ją dotknęła był parodniowy niepokój, bezsenność i płaczliwość. Ł. W. jako jedyny brat był z pewnością osobą dla niej znaczącą, ale postępujące usamodzielnianie się rodzeństwa w dłuższej perspektywie nieuchronnie osłabiałoby łączące je więzi.

Mając na uwadze powyższe, należy uznać zadośćuczynienia przyznane powódkom ad 3 i 4 za dostateczne. Zarzuty podważające taką ocenę sformułowane w apelacjach w/w powódek i pozwanego nie zasługują na akceptację. Sąd

Apelacyjny w całości podziela w tej mierze stanowisko i ustalenia Sądu I instancji, uznając je za niesprzeczne z art.233 § 1 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach procesu w I instancji zostało zmienione zgodnie z art. 100 zdanie pierwsze k.p.c. i uwzględnia stosunek wygranej każdej ze stron, wynoszący w przypadku pozwanego ponad 80 %. Na kwotę poniesionych przez niego kosztów procesu składają się: wynagrodzenie adwokackie w wysokości określonej w § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.) oraz wydatkowana część zaliczki w kwocie 2.410,39 zł (pkt 1 f wyroku). Sformułowany w apelacji pozwanego zarzut naruszenia przez Sąd I instancji art.100 k.p.c. poprzez jego pominięcie i art. 102 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie został więc uznany za trafny.

Sąd Okręgowy w motywach swojego rozstrzygnięcia wskazuje dyspozycję art.102 k.p.c jako przyczynę odstąpienia od obciążania strony przegrywającej kosztami procesu . Szczególnie uzasadnione wypadki zastosowania tego przepisu, poza względami wynikającymi z sytuacji osobistej powodów, nie zostały jednak w uzasadnieniu określone i szerzej omówione. Tak zdawkowa argumentacja nie pozwala odstąpić od zasady odpowiedzialności za wynik procesu, tym bardziej, że Sąd I instancji zastosował powyższy przepis niekonsekwentnie, obciążając pozwanego (wygrywającego spór w znacznej części) błędnie skalkulowanymi kosztami wynagrodzeń radcowskich pełnomocnika powodów , co może sugerować zastosowanie (bez uzasadnionych przyczyn) art. 103 § 1 k.p.c.

Stosownie do zakresu przegranej pozwanego został on obciążony na zasadzie art. 113 ust. 1 Ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167 , poz. 1398 ze zm.) częścią nieuiszczonej opłaty od pozwu (pkt 1 e). Na zasadzie art. 84 ust. 1 i 2 powyższej Ustawy nakazano zwrot niewydatkowanej części zaliczki wpłaconej przez pozwanego (pkt 1 d).

Mając na uwadze powyższe orzeczono na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. jak w pkt 1 wyroku. Apelacja pozwanego została oddalona w pozostałej części, zaś apelacje powódek ad 3 i 4 oddalono w całości, na zasadzie art. 385 k.p.c. (pkt 2 i 3).

Postanowienie o kosztach procesu w instancji odwoławczej zapadło na gruncie art. 100 zdanie pierwsze k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. i uwzględnia zakres wygranych każdej ze stron wynoszący w przypadku pozwanego około 80 %. Na sumę poniesionych przez niego kosztów procesu składają się: wynagrodzenie adwokackie w wysokości określonej w § 6 pkt 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2) Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.) oraz opłata od apelacji uiszczona w kwocie 5.850 zł.